

Liden tue kan vælte lærd læs

Morten Fink-Jensen

Fortid og Nutid, marts 2006, s. 48-50

Jakob Danneskiold-Samsøe (DS) tilskriver mig i sin replik til min anmeldelse (jf. *Fortid og Nutid* december 2005) den visionsløse krakilers rolle. Selv har han anderledes opdrift under vingerne med retning mod Parnas, og som hans repliks første note viser, anser han alle læsere for pedanter, hvis de ikke af egen kraft indser, hvor elegant han har omformet Goethes ord i sin overskrift. Men jeg vil da gerne spille med på komedien og kvittere med en overskrift, der omskriver en for pedanten passende jordnær vending, og som vist meget godt illustrerer, hvor skoen trykker.

DS gør meget ud af at opregne sit værks store fortræffeligheder, og han synes forgabt i ideen om hans teses nybrud og originalitet, ja, han kalder den ligefrem paradigmatiske. På den baggrund er det naturligvis irriterende, når en anmelder tillader sig at spørge til, hvad der er at finde i DS' bog, som vi ikke vidste i forvejen, samt hvordan det for resten kan være, at der bogen igennem benyttes en yderst tvivlsom citatskik og gentagne gange skrives af efter andre forfattere, uden at de krediteres. Det er sagens kerne.

DS' svar er dels, at anmelderen er en slags neandertaler, dels at komme med ekskurser og korrektiver til sin afhandling. Hvad det første angår, har det sikkert givet DS luft, at lade galden flyde over i blækket, men det ser man jo ofte, når forfattere harcelerer over anmeldernes uvidenhed. Men DS overvurderer sin egen persons betydning, når han tror, at jeg er ude efter ham med karaktermord og andet godt i tankerne. Det er ikke ham, jeg er ude efter, men den praksis, han benytter sig af. Jeg havde skrevet det samme, havde forfatteren

været en anden, og påtræffer jeg lignende fremstillinger i fremtiden, vil jeg opponere igen. Men det er jo netop for at undgå at træffe på det igen, at jeg har offentliggjort min kritik. Det er derfor, at jeg mener, at diskussionen er relevant for historikerstanden som sådan. Hertil kommer, at vi som historikere lærer at være kritiske og ikke uden videre tage hverken kildernes, beretningernes eller litteraturens udsagn for gode varer. Hvorfor skulle den funktion sættes ud af kraft ved læsning af DS' bog? Hvis min kritiske læsning er båret af ond vilje, som DS insinuerer, så er hele den historiske videnskab båret af ond vilje, siden den tillader sig ikke at sluge alt, den får præsenteret, rådt.

Hvad det andet angår, er det jo oplysende at læse, hvad DS mener om tværfaglig forskning, religion og meget andet (selv om at jeg i den forbindelse tillægges meninger, jeg ingensinde har udtalt), ligesom hans korrektioner og uddybende forklaringer er informative. Men "vor anmelder", som jeg så vittigt omtales, må jo forholde sig til det faktisk foreliggende trykte værk, der er genstand for

anmeldelsen. Det kan ikke nytte noget, at det skal være min skyld, at DS ikke har forklaret det bedre i sin bog til at begynde med. DS fremfører også, at hans fejl ikke er vigtige, for de har ikke betydning for hans teser. Jamen det har de jo, det er derfor jeg anholder dem. Som jeg påpegede i anmeldelsen, er en af hovedingredienserne i hvad forfatteren selv synes er den grundigste analyse af Bartholin-Worm-familiens patronatsforhold nogensinde, et ikke-eksisterende begivenhedsforløb. Det betyder jo ikke, at der ikke kan opstilles en tese om særlige patronatsforhold, eller for den sags skyld at alle DS' overvejelser om sagen partout er forkerte. Men det betyder, at tesen i sin konkrete udformning bliver en kolos på lerfodder. Det er vel også derfor, at DS læner sig op ad andre forskere i både sin bog og sin replik. Men jeg kan ikke indse, at jeg absolut er galt afmarcheret i min kritik, bare fordi DS' synspunkter harmonerer med det, der allerede er blevet skrevet om emnet i 100 år. Tværtimod er det jo det, der er et af mine kritikpunkter, nemlig at han ikke beviser noget som helst ved blot at skrive de gamle bøger om og af til engelsk.

Meget i DS' replik er i virkeligheden udenomssnak. Det er sagen helt og aldeles uvedkommende i hvilke byer han har siddet og skrevet, og på hvor mange forskellige computere. Det samme gælder påstanden om, at jeg ved at være til stede i auditoriet ved forsvarshandlingen uden at ytre mig, skulle have spillet falsk spil. Til det er der kun at sige, at man for at anmelde en bog, må have læst den først. DS' afhandling fik jeg først i hænde dagen før forsvaret, og jeg havde derfor ikke basis for at opponere ex auditorio. Hvad bedømmelsesudvalget i øvrigt har ment, er mig uvedkommende. Desuden stiller jeg mig stærkt tvivlende over for påstanden om, at han ligefrem

har fået den i bogen benyttede citatskik anbefalet af de forskere, han støtter sig til i sit indlæg. I hvilke af disses værker ser man den praksis, at citere Per i teksten, men anføre Poul som kilde i noten? Den slags unoder sørger man som regel for at få pillet ud af de studerende inden de forlader universitetet, og det burde ikke forekomme side op og side ned i en doktorafhandling.

Hvad angår de afskrifter, der er at finde hos DS, og som jeg har dokumenteret i min anmeldelse, kan man kun trække på skuldrene af DS' undvigelse, fx at det ikke gør noget, så længe de berørte forfattere (der ikke er døde endnu) ikke har henvendt sig til ham for at klage. DS besvarer heller ikke, hvordan der fx kan optræde syv sammenhængende sider fra en anden forskers arbejde i hans bog. Men jeg må gentage min afstandtagen fra DS' metode, når han fx om sine afskrifter fra J. O. Andersens biografi fra 1896 om Holger Rosenkrantz fastholder, at han angiver dette værk i en fodnote som standardværket, og derfor ikke har "anset det for nødvendigt at referere til ham, hver gang jeg byggede på hans værk." Forholdet er dette: DS kopierer fra Andersens tekst og fodnoter på siderne forud for sin omtale af Andersen, og der er intet i denne senere omtale, der antyder at DS er helt afhængig af Andersen på siderne forud, og endda skriver af efter ham. Det er ikke en ærlig fremstillingsform. Som jeg skrev i min anmeldelse, er der ikke noget galt i at bygge på Andersen, eller andre forfatters og forskeres værker. Det er at lade som noget andet, der er problemet.

Jeg er ikke uenig i substansen af DS' afsluttende betragtninger over forholdet mellem tese og empiri, men min anmeldelse er overhovedet ikke affødt af et spørgsmål om tesedannelse vs. kildestudier. DS' forsvar for sin egen tilgangsvinkels storhed er gribende, men når han

blandt meget siger, at forskningen aldrig vil kunne besvare store spørgsmål, "hvis den ikke tør bruge kilderne som afsæt til at konstruere udviklingsforløb", så vil jeg gerne have lov til at indskyde, at det ikke må udvikle sig til konstruktion af ikke-eksisterende begivenhedsforløb, for ikke at sige konstruktion af et forfatterskab.

Intet er dog så galt, at det ikke er godt for noget, og jeg har noteret mig de steder i DS' replik, hvor han blankt indrømmer, at han ikke burde have skrevet af efter andres værker, samt at hans bog indeholder fejl og mangler, der er mere end almindeligt kritisable. Så er der da

kommet noget godt og værdigt til andres efterfølgelse ud af denne historie, og jeg anser derfor diskussionen for afsluttet for mit vedkommende.

Duplik

Duplikken følger intet til og giver derfor ikke anledning til yderligere bemærkninger. Når vor anmelder er moden til at behandle de spørgsmål, afhandlingen rejser, og gå ind i metodiske overvejelser, som hæver sig over fodfejl, tager jeg gerne diskussionen.

Jakob Danneskiold-Samsøe